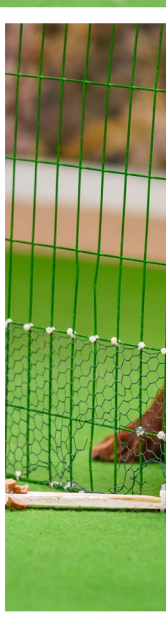
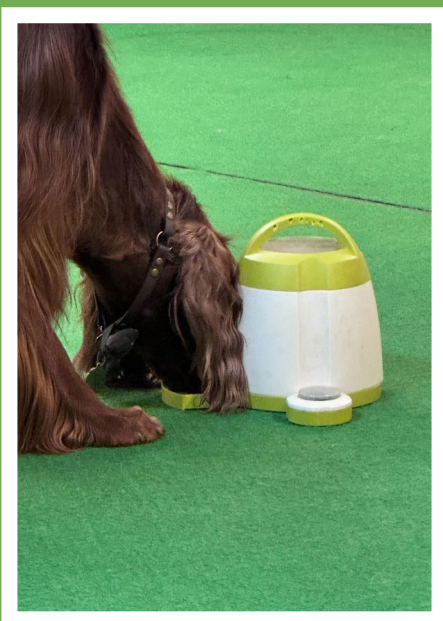

Koirien kognitiotutkimuksesta konkreettista

KIEHTOVA PERSOONALLISUUS

SmartDOG-testi on käyttäytymistieteeseen perustuva suomalainen innovaatiotuote, joka lisää jatkuvasti suosiotaan. Samasta testistä hyötyvät sen kehittäjän mukaan niin tavalliset lemmikinomistajat, aktiiviharrastajat, kasvattajat kuin tutkijatkin.

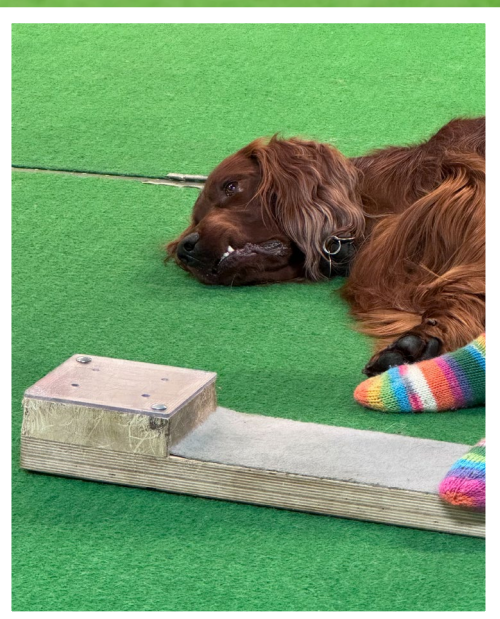

Jutun kuvissa esiintyy kaksivuotias punainen irlanninsetteriurossa Milo, jonka omistavat **Pauliina Artiola** ja **Maria Ilomäki**. Milo testattiin SmartDOG KOGNITIO -testillä lokakuussa, ja se oli kummankin omistajansa ensimmäinen testattu koira, mutta testi itsessään oli tuttu Ylen tekemän jutun ja yrityksen nettisivujen ansiosta.

– Tiesin ennen testiä, että Milo on hyvä lukemaan ihmistä ja tekee mielellään ihmisen kanssa asioita. Tämä näkemys vahvistui testissä entisestään, kun Milo sai erinomaisen tuloksen eleet-osiosta ja otti testajaan aktiivisesti kontaktia testin aikana. Suurimman yllätyksen toi itsehillintä: Milolla oli erinomainen itsehillintä ja impulssikontrolli sylinteriosiossa, jossa sen onnistumisprosentti oli sata. Tätä en olisi ennen testiä kyllä arvannut eloisasta ja nuoresta setteristä, Ilomäki kertoo.

Jatkossa Milon ohjaamisessa käytetään varmasti vielä enemmän eleitä ja käsimerkkejä. Koska testin osiot olivat Milolle selvästi mieluista tekemistä, se päättynee jatkossa jonkinlaiselle aktivointi- tai tempukurssille tai rallytokon pariin.

Kaikki vähänkin aktiivisemmat koiraihmiset tuntevat FT Katriina Tiiran. Hän on tutkija, tietokirjailija, suosittu luennoitsija ja median suosima koirien käyttäytymisen asiantuntija, mutta omien sanojensa mukaan ennen kaikkea yrittäjä – ja itsekin koiranomistaja. Tiiran merkittävin työ tehdään omassa yrityksessä, SmartDOG Oy:ssä, jonka lanseeraamissa koirien persoonallisuustesteissä on yhdeksän toimintavuoden aikana käynyt jo yli seitsemäntuhatta koiraa.

Tiira on koulutukseltaan biologi ja tutkinut aina nimenomaan eläinten käyttäytymistä. Gradunsa hän teki tuulihaukoista, ja väitöskirjassaan hän selvitti lohikalojen aggressiivisuuden taustalla olevia tekijöitä käyttäytymistieteen, genetiikan ja fysiologian avulla. Väitöksen jälkeen Tiira jatkoi jonkin aikaa akatemiatutkijana kalojen parissa, mutta koska hän on aina ollut kiinnostunut koirista, eläinlääketie-

teellisen molekyyli-genetiikan professori Hannes Lohi veti hänet koiragenetiikan tutkimusryhmäänsä tutkimaan koirien käyttäytymistä ja sen geneettistä taustaa.

– Pelokkuus on aina kiinnostanut minua: tiedetään, että sillä on voimakas, periytyvä komponentti. Tuolloin löysimme geenialueita, jotka yhdistyvät pelokkuuteen ja ääniarkuuteen.

Kun tutkimusryhmän saama iso rahoitus loppui, Tiira teki päätöksensä oman yrityksen perustamisesta ja SmartDOG sai alkunsa.

– Olen ollut 10-vuotiaasta lähtien koiraharrastaja, ja minua on aina kiinnostanut kouluttaa koiraa. Aluksi harrastin tottelevaisuutta, palveluskoirapuolen hakua ja jälkeä, ja sen jälkeen, kun minulle tuli ensimmäinen työlinjan noutaja, myös NOMEa ja WT:tä.

Tiira tiesi koirakognitiotutkimuksen kehittyneen paljon, mutta häntä vaivasi se, että sitä tehtiin niin pienellä aineistokoolla. Tutkijana ollessaan hän teki jo jonkin verran käyttäytymiskokeita.

– Kun omistaja esimerkiksi vastasi käyttäytymiskyselyssä, että koira on todella sosiaalinen tai todella pelokas, halusimme testata, onko se oikeasti sellainen. Ihmiset lähtivät tällaiseen aina mielellään mukaan ja olisivat halunneet jälkeensä testistä myös palautetta. Lisäksi halusin itsekin, että saatavilla olisi muitakin vaihtoehtoja käyttäytymisen testaamiseen kuin luonnetesti ja MH-kuvaus, jotka tuolloin olivat vaihtoehdot Suomessa.

Tiira alkoi katsella sellaisia testiosioita, joista voisi olla jotakin hyötyä koiranomistajille, ja pilotoida niitä. Osan hän joutui jättämään pois testipatterista siksi, että koiran koulutus vaikutti niihin liikaa. Jäljelle jäivät ne, joihin se ei juurikaan vaikuttanut.

– Viimeinen steppi oli testata testi Avustajakoirakoululla Kemiössä. Koirat, joilla sitä testattiin, olivat kasvaneet samoissa olosuhteissa ja ne oli koulutettu samoin, joten jos koulutus olisi vaikuttanut testituloksiin, tulosten olisi pitänyt olla samanlaisia. Mutta eivät ne olleet, ne erosivat itse asiassa paljonkin toisistaan, Tiira kertoo.

– Ja silloin minulle kirkastui, että nämä nyt valitut osiot kertovat paljon juuri koiran perusluonteesta. Sen jälkeen, vuoden 2016 keväällä, uskalsin lähteä viemään testiä eteenpäin.

Asiakkaiden käyttöön muotoutui testivalikoima, joka koostuu yhdestä laajasta aikuisten koirien perustestistä (SmartDOG KOGNITIO), yhdestä pennuille tarkoitettusta,

”Minutkin on yllättänyt, miten paljon koirat nauttivat ongelmanratkaisusta.

Katriina Tiira

hieman lyhennetystä testistä (SmartDOG PENTU), aikuisten koirien suppeammasta testistä (SmartDOG PIENI PERSONALLISUUSARVIO) ja pitkää perustestii täydentävästä, koiran oppimiskykyä selvittävästä testistä (SmartDOG OPPIMISNOPEUS).

Testejä ympäri maata

SmartDOG-testien tarkoitus ei alun perin ollut hankkia dataa käyttäytymistutkimukseen, vaan tärkeintä oli nimenomaan kehittää testi koiranomistajille kertomaan koiran persoonasta vähän enemmän. Tiira oli tutkinut paljon arkuutta ja rohkeutta, mutta tiesi, etteivät ne yksinään määritä koiraa. Eläin on paljon muutakin, vaikka pelokkuus toki voi peittää monia asioita alleen. Tiiraa alkoivat kiinnostaa juuri nuo muut ominaisuudet.

– Tajusin kuitenkin, että tässä on oivallinen mahdollisuus kerätä myös dataa, koska tällaista dataa ei ole ollut olemassa. Tutkimukseen tulee niin vähän rahaa, ettei testaaminen olisi mahdollista tässä mittakaavassa. Ongelmana on myös ollut pienen aineiston lisäksi se, että tuloksista tulee sekavia, koska niissä on sekaisin kokonaisia jalostuslinjoja, siis koirarotuja. Rodut on otettava analyysissä huomioon, koska ne eroavat niin paljon toisistaan.

Katriina Tiiran itsensä lisäksi testejä tekee nykyään kolmetoista koulutettua lisenssitestaajaa, joihin kuuluu eläinten käyttäytymistutkijoita ja eläintenkouluttajia. Vakituksia testauspaikkakuntia on Helsingistä Rovaniemelle, lisäksi järjestetään pop up -testejä muillakin paikkakunnilla. Vakituksiset testipaikat ovat yleensä melko samanlaisia, mutta pop up -testeissä esimerkiksi valitun tilan koko saattaa vaikuttaa ainakin koiran aktiivisuuteen. Myös ympäristön häiriöt saattavat olla joillekin koirille keskittymistä hajottava asia, mutta häiriön määrä pyritään toki minimoimaan.

Lähes minkä tahansa koiran persoonallisuusominaisuuksia voidaan testata. Ainoastaan aggressiiviset koirat on rajattu ulkopuolelle, sillä testissä koira on koko ajan irti ja testaa- jien turvallisuus on huomioitava. Ikäviä tilanteita on tullut eteen koko testihistorian aikana verrattain vähän. Lähinnä resurssiaggressiivisuus voi aiheuttaa ongelmia testin edetessä, koska testi perustuu ruoan etsintäpeleihin. Koiran ei tarvitse osata testiin tullessaan mitään, mutta sen tulee pystyä motivoitu-

maan ruoasta tai vaihtoehtoisesti lelusta riittävästi voidakseen suorittaa tehtävät.

Pentutestistä suuri hyöty

Aikuisille koirille tarkoitettun laajan testipatterin läpikäyminen vie aikaa noin puolitoista tuntia. Koska pennut eivät jaksa keskittyä yhtä pitkään, niille on kehitetty oma testiversio, jonka osiot eroavat hieman aikuisten laajasta persoonallisuusarviosta. Pennuilla eleiden lukemista testaava osio on paljon lyhyempi kuin aikuisilla koirilla, eikä niiden testissä ole lainkaan loogista päättelyä, huijausta eikä muistitehtävää. Sen sijaan Tiira on katsonut hyödylliseksi sisällyttää pentujen testiin kaksi osiota, joita aikuisten koirien perustestissä ei ole: ihmisen kanssa leikkimisen ja suhtautumisen liukkaisiin alustoihin.

Takana on ajatus pentuperheen tukemisesta pennun eteenpäin viemisessä, jotta sekä arki että kouluttaminen helppottuisi.

– Pentujen omistajat eivät välttämättä ole hiffanneet, että leikkiähän voisi käyttää hyväksi koulutuksessa. Ja jos koiralla on jo pentuna paljon vaikeuksia liukkaiden alustojen kanssa, sitä kannattaa ryhtyä kovasti harjoittelemaan. Myös alusta-arkuus näyttää pahenevan vanhempien ja korreloi yleisen pelokkuuden kanssa, joten harjoituksia tulee kotiläksyksi, jottei ongelma kasva arjessa liikaa.

Tiiran mukaan pentutreneissa koirien persoonallisuuserot usein korostuvat, kun yksi pentu vain tillittää rauhallisesti omistajaansa ja toiselle tuntuu olevan kaikkein vaikeinta rauhoittua ja keskittyä annettuihin tehtäviin. Sama tietysti koskee myös aikuista koiraa, ja SmartDOG-testi voi auttaa omistajaa oivalta- maan, mistä on kyse.

– Jo pelkästään informaatio siitä, että koira on impulsiivinen ja itsenäinen, auttaa ymmärtämään, miksi arjessa on haasteita. Silloin omistaja myös osaa suhtautua asiaan paremmin ja etsiä tilanteeseen aktiivisemmin oikeita ratkaisuja.

Kaikki testaajat pyrkivät keskustelemaan heti testin jälkeen omistajan kanssa ja antamaan konkreettisia toimintaohjeita. Perusteellinen kirjallinen raportti lähetetään jokaisen testin jälkeen omistajan sähköpostiin.

Koiran ymmärtäminen tärkeää

Tiiran mukaan persoonallisuusominaisuuksien testaamisella ja testitulosten viemisellä arkeen ja käytäntöön voi olla suuri vaikutus koiran hyvinvointiin, kun omistaja oppii tuntemaan ja ymmärtämään koiraansa.

– Jos koira on hyvin itsenäinen, omistaja saattaa mieltää koiran tyhmäksi tai jopa ilkeäksi, mitä koira ei koskaan ole. Koira kyllä tekee, jos se kokee tekemisen kannattavaksi, hän painottaa.

Hyvinvoinnin kannalta merkitystä on myös testissä mitattavalla tunnollisuudella: toisinaan se, että koira passivoituu tehtävän edessä eikä tee mitään, kertoo- kin halusta välttää virheiden tekemistä sen sijaan, että kyse olisi automaattisesti laiskuudesta tai kyvyttömyydestä kestää toistoja. Sitä on vaikea havaita arjessa.

Selkeä pelokkuuskin tulee esiin testissä, yleensä aivan testin alussa, ja sitä myös arvioidaan.

– Moni omistaja, joka ei ole paljoa esimerkiksi harrastanut, ei välttämättä ymmärrä, että oma koira saattaa olla todella arka. Kasvattajakaan ei tätä aina ymmärrä. Ajatellaan, että se on niin läheinen mun kanssa, että se hakee siksi musta tukea. Asia halutaan nähdä jotenkin nätimmin ja koiraa tulkitaan väärin. Siinä on se riski, että kun koiran pelokkuutta ei huomioida, ei ymmärretä lainkaan, mikä tunnetila koiralla on. Silloin se viedään elämän varrella tilanteisiin, joita se ei oikein kestäisi, ja koira kärsii, Tiira harmittelee.

Vaikka pelokkuus tulee kognitiotes- teissä esiin, se ei tutkitusti vaikuta testin tuloksiin, koira korkeintaan pyytää ehkä hieman enemmän apua ihmiseltä. Sekä pennut että aikuiset tavallisesti rentoutuvat testin aikana. Niiden mielestä tehtävien tekeminen on jo itsessään hauskaa, ei pelkästään ruoan saaminen.

– Minutkin on yllättänyt, miten paljon koirat nauttivat ongelmanratkaisusta. Joitakin pentuja omistajat ovat joutuneet pois lähtiessä pyydystämään, koska ne eivät halua vielä lähteä, Tiira naurahtaa.

Koska varhaisessa vaiheessa monen asiaan pystyy vielä jonkin verran vaikuttamaan, pentutesti ja nuorena tehty aikuisen koiran testi ovat oivallisia välineitä arjen helpottamiseen. Otollisin ikä pentutestille on noin 5–6 kuukautta, aikuinen taas on hyvä testauttaa noin vuoden ikäisenä, jos koiraa ei ole testattu pentuna. Jo pentutestatun koiran sen

sijaan voi testauttaa laajalla testillä myöhemminkin, koska tuolloin omistajalla on jo hyvä käsitys siitä, millainen koira on.

Persoonallisuustestaus vrt. muut käyttäytymistestit

Kiinnostus SmartDOG-testejä kohtaan kasvaa jatkuvasti, ja vaikka niiden suosio on nousussa, myös kritiikkiä on koiraharrastuksen kentältä kuulunut. Ehkä yleisin kritiikin aihe on muihin käyttäytymistä mittaaviin testeihin verrattuna korkeampi testin hinta, joka selittyy sen pituudella ja koulutettujen testaajien – jotka tekevät testausta yritystoimintana – työn määrällä. Koiran tuloksia avaava kirjallinen raportti on poikkeuksellisen laaja esitys juuri kyseisen koiran ominaisuuksista, ja sen kirjoittaminen vie myös aikaa. Myös SmartDOG-tietokannan ylläpito kustannetaan yksityisesti.

Moni perinteisen luonnetestin kannattaja kritisoi kognitiotestejä, koska niissä koiraa ei kuormiteta henkisesti samalla tavalla kuin luonnetestissä.

– Osa on suivaantunut siihen, etten puhu luonnetestistä hyvää, Tiira hymähtää.

– Merkittävin ero luonnetestiin on, että SmartDOG-testissä ei pelotella koiraa, minkä vuoksi se sopii myös pennuille ja nuorille koirille. MH-kuvaus minusta parempi vaihtoehto, vaikka siinäkin on omat ongelmansa. Molemmissa katsotaan lähinnä kahta asiaa: sosiaalisuutta ja arkuus-rohkeusakselia. Viimeksi mainittu määrää testin kulun: jos koiraa pelottaa, siltä sammuu moni muukin tekeminen.

Persoonallisuustestissä tulee esiin myös asioita, joita mikään muu testi ei mittaa, kuten eleidenlukutaito ja ongelmanratkaisukyky. Ne kuitenkin vaikuttavat koiran arkeen varsin paljon.

Myös käyttäytymisen jalostustarkastuksessa mitataan sosiaalisuutta ja arkuus-rohkeusakselia, mutta Tiiran mielestä sen etu on, että mukana on myös suhtautuminen vieraaseen koiraan, jota taas ei muissa testeissä ole. Dataa siitä ei oikein ole olemassa. Ruotsissa nykyisin paljon käytetty BPH-luonnekuvaus olisi Tiiran mielestä erittäin suositeltava, mutta sitä ei Suomessa valitettavasti vielä ole.

fakta

Eniten SmartDOG-testatut rodut:

661 Labradorinnoutaja
321 Bordercollie
266 Sekarotuinen
251 Belgianpaimenkoirat
202 Saksanpaimenkoira
201 Cockerspanieli
195 Kultainen noutaja
194 Espanjanvesikoira
154 Australiankelpie
153 Suomenlapinkoira

Koiria on testattu kaikkiaan 275 rodusta. Yhteensä testattuja koiria on yli 7000 (lokakuu 2024).

Testitulokset luotettavia

SmartDOG-testin luotettavuutta voi mitata ja on Tiiran mukaan mitattukin kolmella eri tavalla. Ensinnäkin on tarkasteltu, onko testaajien välillä eroja arvioinnis-

Flyvää ja rauhallista joulua!

SUOMALAISEN BREEDO®-SOVELLUKSEN OMINAISUUKSIA MM.

Maksuttomassa versiossa:

- koiran perustiedot ja titteliä kirjaaminen sekä koiran siirtotoiminto uudelle omistajalle
- asiantuntija-artikkelit
- koirakorttien julkaisumahdollisuus

Koiranomistajille:

- muistutusten asettaminen ja kasvun seuranta
- muokattavat muistiot (esim. treenipäiväkirja, tiineys- ja synnytystiedot, jne.)
- talouden seuranta (kuittien tallennus, tulot ja menot, jne.)
- asiakirjatallennus (kauppa- ja pöytäkirjat, matkaliput, arvostelut, jne.)

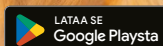
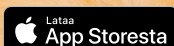
Kasvattajille vielä näiden lisäksi:

- laajat pentuetoiminnot
- kennelkorttien julkaisumahdollisuus
- luovutettavien pentujen uusille kodeille Breedon maksutta käyttöön 3 kk:n ajaksi

Edut Suomen koirankasvattajat ry:n jäsenille (2024)

Normaalin, 2 viikon maksuttoman tutustumisjakson sijaan, 4 kuukauden ilmainen aloitus jokaiseen uuteen tilaukseen koodilla SUKOKA24. Lisäksi luovutettavien pentujen uusille kodeille Breedon käyttöön maksutta 4 kuukaudeksi.

Lisätietoja Breedosta® sekä ohjeet koodin käyttöön ja pentue-
edun tilauslomake osoitteessa: **BREEDO.FI**

Breedom on suomalaisesta, laadukkaasta koirankasvatustyöstä inspiroitunut sovellus, joka selkeyttää tiedonhallintaa ja helpottaa kasvattajien ja koiranomistajien arkea.

sa, eikä eroja juuri ole, mikä lisää testin luotettavuutta. Toiseksi on arvioitu testin toistettavuutta, eli onko eri testikertojen välillä eroja. Joitakin koiria on testattu laajalla testipatterilla kahteen kertaan, ja dataa löytyy jo melko paljonkin koirista, jotka on testattu ensin pentutestillä ja myöhemmin laajalla perustestillä.

– Sekä ihmis- että eläintutkimuksessa kognitiivisilla ominaisuuksilla voi olla heikot korrelaatiokertoimet, koska oppimista tapahtuu, mutta tässä testissä kertoimet ovat kohtalaisen korkeat. Testiosioista eleet-osiolla oli paras toistettavuus, mutta se oli korkea myös V-aidassa ja mahdottomassa tehtävässä, Tiira toteaa.

Muistitehtävän toistettavuus taas on huono, mutta myös niin päin, että toisella kerralla koira on voinut muistaa vähemmän kuin ensimmäisellä kerralla. Tämä saattaa Tiiran mukaan kertoa siitä, että osio on todella tilanneriippuvainen. Yllättävänä hän pitää sitä, että loogisen päättelyn tehtävän toistettavuus on alhainen, mutta siinäkin tulos heijastuu arkeen voimakkaasti, eli tehtävän ratkaisseet oppivat arjessa nopeasti.

Kolmas tapa arvioida testin luotettavuutta onkin käytännön validiteetti. Tarkas-

tellaan, onko koiralla arjessa niitä ominaisuuksia, joita siltä on mitattu myös testissä. Ympäristötekijät voivat toki joissakin tilanteissa vaikuttaa testin luotettavuuteen: tällaisia tekijöitä voivat olla esimerkiksi vatsakipu, häiriö tai jokin juuri testin alla sattunut tapahtuma. Jos testissä on ristiriitaisuuksia, se kirjataan raporttiin ja asiaa pohditaan testitilanteen jälkeen yhdessä omistajan kanssa. Koska testin osioiden on todettu korreloivan voimakkaasti arkeen, sen voidaan sanoa kertovan jotakin koiran persoonasta.

Käytännön validiteettia on arvioitu kyselytutkimuksilla, jotka ovat osa SmartDOG-testidatasta Helsingin yliopistoon tehtävää väitöskirjatutkimusta. Tutkijaksi löytyi joitakin vuosia sitten eläinten käyttäytymistieteilijä (MSc Clinical Animal Behaviour) **Saara Junttila**.

Monipuolisia tutkimusaiheita

Kasvattaja-lehteenkin aiemmin kirjoittaneella Junttilalla on kokemusta koirien käytösongelmien kanssa työskentelystä niin brittiläisillä rescue-tarhoilla kuin

käytösneuvojana ja verkkokouluttajana Suomessakin. Erityisesti rescue-koirien kanssa kokemusta kertyi pahoistakin käytösongelmista, sillä Junttilan vastuulla olivat pisimpään tarhoilla kotia etsineet koirat.

Väitöskirjan tekeminen oli kiinnostanut jo jonkin aikaa, mutta oli auki, minkä eläinlajin parissa tutkimusta kannattaisi tehdä. Koirataustansa johdosta Junttila päätyi valmiiseen projektiin, johon oli etsitty sopivaa väitöskirjatutkijaa tarkastelemaan jo tuolloin laajaa SmartDOG-dataa. Junttila tunsu Katriina Tiiran jo ennestään oltuaan Hannes Lohen tutkimuksessa mukana tutkimusavustajana, ja projekti tuntui ”jotenkin tosi sopivalta”. Sitten mietittiin yhdessä aiheet, joita aineistosta haluttiin katsoa.

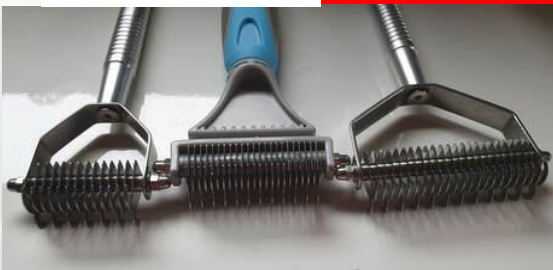
Omistajilta kysytään jokaisen SmartDOG-testin yhteydessä suostumus siihen, että koiran tulosta saa käyttää osana tutkimusaineistoa. Käytännössä kukaan ei kieläydy ja aineisto on poikkeuksellisen laaja. Kun Junttila aloitti työnsä vuonna 2021, aineistossa oli jo yli 3000 koiran testitulos.

– Kun olen puhunut tästä kansainvälisissä konferensseissa, kuulijat ovat olleet aina yllättyneitä siitä, miten suuri aineisto on. Vielä enemmän he hämmästyvät siitä,

**SuKoKa ry:n jäsenille
15% alennus**

**Alennuskoodi:
SUKOKA24**

**www.rivale.fi
info@rivale.fi**

että koirien omistajat vieläpä maksavat tuodakseen koiran testiin, Junttila nauhahtaa ja toteaa sen kertovan suomalaisista koiranomistajista jotakin.

Tähän mennessä väitöskirjaan tehtyjä artikkeleita on julkaistu kaksi: tuorein käsittelee koirarotujen persoonallisuuseroja (2024) ja toinen kogniotestien tulosten korrelaatiota koiran arkielämään (2022). Lisäksi on syntynyt yksi ylimääräinen artikkeli, jossa on tutkittu sukupuolieroja (2021). Nyt tekeillä on tutkimusartikkeli SmartDOG-testillä mitattavien ominaisuuksien periytyvyydestä ja ylimääräinen artikkeli, jossa verrataan pentutestin tuloksia aikuisena tehdyn testin tuloksiin. Kaikki ovat open access -artikkeleita eli maksutta verkossa kenen tahansa luettavissa.

Junttila toteaa rotututkimusta tulkitun mediassa valitettavasti väärin, sillä siitä ensimmäiseksi uutisoitunut ulkomaalainen lehti päätti pisteyttää itse testiosiot ja järjestää rodut ”älykkyyssjärjestykseen”. Älykkyys on kuitenkin muutenkin kuin ongelmanratkaisukykyä. SmartDOG-testin tarkoitus on kartoittaa koirien erilaisia vahvuuksia ja heikkouksia.

– Olemme pyrkineet aktiivisesti murtamaan sitä käsitystä, että tämä olisi älykkyydestä. Onko jokin tulos hyvä vai huono riippuu aivan siitä, mitä halutaan, eli halutaanko tietynlainen harrastuskoira vai ihan kotikoira. Kaikkien koirien ei ole tarkoituksaan olla samanlaisia.

Hyvinvointia käyttäytymistutkimuksesta

Uusin tutkimus testitulosten korrelaatiosta arkeen antaa paljon paitsi tieteelle, myös koirien hyvinvointityölle, sillä sen avulla voidaan löytää selitys mahdollisille arjen ongelmille. Tutkimuksia kognitiivisista testeistä on tehty koirilla paljon, mutta varsin vähän on käsitelty sitä, miten ominaisuudet näkyvät koirien elämässä. Oletus Junttilan mukaan oli, että ne näkyisivät, mutta oli hyödyllistä myös testin validoinnin kannalta tietää, miten ne näkyisivät.

– Käänsimme kaksi validoitua kyselylomaketta englannista suomeksi, ne olivat käyttäytymistutkimuksessa paljon käytetyt C-BARQ ja DIAS. Kääntäminen oli pitkä prosessi, koska oli varmistettava, että merkitykset ovat molemmilla kielillä samat. Näitä validoituja kyselyjä on käytetty paljon ja varmistettu, että kysytyt asiat todella vastaavat koiran käyttäytymistä eivätkä ole vain omistajan mielipiteitä. Kyselyssä käydään läpi myös asioita, jotka eivät välttämättä testitulanteesta näy, eli

fakta

Tutkimusta SmartDOG-testidatasta:

Saara Junttila, Anna Valros, Katariina Mäki, Katriina Tiira: ”Do cognitive traits associate with everyday behaviour in the domestic dog, *Canis familiaris*?” *Animal Behaviour*. Volume 213, July 2024. Pages 71–84. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0003347224001258>

Saara Junttila, Anna Valros, Katariina Mäki, Heli Väättäjä, Elisa Reunanen, Katriina Tiira: ”Breed differences in social cognition, inhibitory control, and spatial problem-solving ability in the domestic dog (*Canis familiaris*)”. December 2022. *Scientific Reports* 12(1). <https://www.researchgate.net/publication/366660998>

Saara Junttila, Salla Huohvanainen, Katriina Tiira: ”Effect of Sex and Reproductive Status on Inhibitory Control and Social Cognition in the Domestic Dog (*Canis familiaris*)”. August 2021. *Animals* 11(8):2448. <https://www.researchgate.net/publication/354036715>

esimerkiksi onko koira pelokas jossakin tietyssä arjen tilanteessa, Junttila kertoo.

Kaikkia kyselyjen osa-alueita ei otettu mukaan, vaan ainoastaan ne, jotka liittyivät tutkittaviin asioihin. Lomake lähetettiin SmartDOG-testiin osallistuneille koiranomistajille, ja vastausprosentti oli kyselytutkimukselle harvinaisen korkea: noin kolmannes kontaktoiduista vastasi kyselyyn.

– Korrelaatioita löytyi yllättävän paljon. Esimerkiksi koirat, joilla oli hyvä itsehillintä sylinteritestissä, olivat arjessa koulutettavuudeltaan hyviä. V-aidassa taas – hieman ennako-odotusten vastaisesti – nopeimmat ratkaisijat olivat niitä, joilla oli enemmän hallintaongelmia arjessa. Hallintaongelmat olivat oma lisäyksemme kyselylomakkeisiin, ja ne kattavat hihnassa vetämisen, ruoan varastamisen, karkailun ja esineiden pureskelun, Junttila taustoittaa.

Mahdottomassa tehtävässä yhteyksiä löytyi paljon: mitä enemmän aikaa koira suuntasi huomionsa ihmiseen, sitä helpompi se oli kouluttaa ja sitä vähemmän sillä oli hallintaongelmia. Yllättävää kuitenkin oli, että osalla näistä koirista oli myös arjessa enemmän pelokkuutta tuntemattomia ihmisiä kohtaan.

Uuteen ihmiseen suhtautuminen testissä korreloi alhaisen ihmispelokkuuden kanssa arjessa. Loogisessa päättelyssä tehtävän nopeasti ratkaisseet koirat olivat myös arjessa nopeita oppimaan uusia asioita.

Ominaisuuksien todennäköiseen periytymiseen saatiin viitteitä jo rotuartikkelissa. Työn alla oleva artikkeli tutkii tarkemmin SmartDOG-testin osa-alueiden periytyvyysarvoja, ja se voi antaa kasvattajille käyttökelpoisia työkaluja mitattavien

ominaisuuksien jalostamiseen. Tutkimuksessa käytetään Suomen Kennelliiton avulla koirien sukupuutitietoja, ja aineistoa tutkituista koirasuvuista löytyy jo paljon.

– Meillä on tarkasteltavana kolme paljon testattua rotua eli labradorinnoutaja, saksanpaimenkoira ja kultainennoutaja. Eri testeille katsotaan periytymisasteet, ja koirasukuja tutkitaan laajemmin, ei ainoastaan vanhempia ja jälkeläisiä, kertoo Junttila ja lisää olevansa kiitollinen kaikille koiranomistajille, jotka ovat testauttaneet koiransa ja vastanneet kyselyihin.

Pentu testitulosten perusteella

Katriina Tiiran mukaan testiin tuleva keski-vertosaikasi on sellainen, ”joka käy kerran viikossa noseworkissa”. Omistajat ovat yleensä naisia. Todellisia aktiiviharrastajia käy jonkin verran, ja nyt testissä alkanut on käydä myös paljon koiranomistajia, jotka eivät harrasta mitään, eli koiran pääasiallinen tehtävä on olla lemmikki. Yksi ehkä yllättäväkin asiakassegmentti ovat miespuoliset metsästyksen harrastajat, joita käy myös testeissä oppimassa lisää koirastaan, esimerkiksi suomenpystykorvasta tai saksanseisojasta.

– Jotkut kasvattajat ovat hurahtaneet testiin ja testauttavat lähes joka pentueen. Moni ostaa kasvateilleen pentutestiin lahjakortin ja sisällyttävät sen pentupakettiin. On mahdollista varata pentueelle oma testipäivä, jos välimatka ei ole este, tai sitten jokainen pentu voi käydä itsenäisesti testissä lähimmällä testauspaikkakunnalla, Tiira kertoo.

Kasvattajat kokevat hyödylliseksi pentujen testiraportteihin tutustumisen ja siten kasvatusystöystään saadun datan.

Myös testin kehittäjä itse on kokenut saaneensa hyötyä testistä jalostuksen apuna.

– Nykyisen puolivuotiaan pentuni, työlinjaisen labradorinnoutajan, valitsin täysin vanhempien testitulosten perusteella. Pennun sukua on muutenkin paljon testattu, joten tiedetään, mitä sieltä tulee.

Vastaavia testejä käytetään maailmalla valittaessa työkoiria koulutukseen, mutta Tiiran tiedossa ei ole, käytetäänkö niitä toistaiseksi missään jalostuksen apuvälineenä.

– Testaaminen voi tukea työkoiran jalostustakin, vaikka Suomessa työkoiria tekevätkin yksittäiset, tavalliset kasvattajat. Aiempien tutkimusten perusteella omi-

naisuuksilla on hyvinkin korkeita perityvyysasteita.

Kasvattajan kannattaa kiinnittää testituloksissa huomiota erityisesti impulsivisuuteen, ongelmanratkaisuun, keskittymiskykyyn, motivaatioon ja siihen, ettei koira ole pelokas. Arkea helpottaa, kun koira kääntyy ihmisen puoleen. Yhteiskuntakelpoisen koiran voi jossain määrin kuvailla testitulosten perusteella.

– Juuri tällä viikolla puhuimme erään asiakkaan kanssa, että hänellä on koira, jonka voisi antaa kenelle tahansa, ja kokeammattomakin pärjäisivät. Sellaisella koiralla on yleensä hyvä itsehillintä, se on ruokamo-

tivoitunut eli sitä voi kouluttaa, se hakee ihmiseen kontaktia pennusta pitäen, on sosiaalinen, ei pelkää uusia tilanteita eikä mitään muutakaan erityistä, se on myös rauhallinen. Mutta eiväthän kaikki rodut ole sellaisia eikä niitä ole jalostettukaan sellaisiksi.

Hän tunnustaa pitävänsä itse myös itsenäisistä koirista, ja on omistanut useita hyvin itsenäisiä suursnautsereita. Tällä hetkellä kotoa löytyy enemmän ihmiseen tukeutuvan labradoripennun lisäksi hyvin itsenäinen kiharakarvainen noutaja.

– Impulsiivisuuskin voi olla tietyissä käyttötarkoituksissa eduksi, koska koiran virettä ei tarvitse koskaan kouluttaessa nostaa.

Testaaminen laajenee ulkomaille

Tällä hetkellä SmartDOG-testillä on testattu koiria kaikkiaan 275 rodusta, sekarotuiset ovat mukana yhtenä näistä. Myös ulkomailta on tullut ja tulossa koiria testiin, ja Italia on Suomen ulkopuolella ensimmäinen maa, jossa koulutetaan lisenssitestaaajia. Ensimmäinen koulutus on alkanut lokakuussa 2024.

Tiira kokee tähänastisten kokemusten ja tutkimuksen osoittaneen, että sama testi voi toimia oivana apuvälineenä paitsi jokaiselle koiranomistajalle arjen hyvinvoinnin tukemisessa, myös harrastajalle ja kasvattajalle. Kun harrastaja oppii enemmän koiransa ominaisuuksista, hän kykenee hyödyntämään koulutuksessa paremmin koiran vahvuusalueita. Kasvattaja taas saa apua yhdistelmän valinnassa ja kasvatteistaan tietoa standardoidussa testissä ja vaikkapa samoissa olosuhteissakin, sillä pentueiden välillä voi olla suuriakin eroja. Samalla pennunostajat saavat tukea arkeen, eli kyseessä on win-win-tilanne. Tai oikeastaan win-win-win-tilanne:

– Tutkijalle tässä on aika mieletön data, jota voisi käyttää paljon muuhunkin kuin mihin sitä on tähän mennessä käytetty. Haaveeni olisi tutkia sitä, minkälaiset rodut voisivat sopia erilaisille ihmispersoonallisuksille.

Lisätietoa SmartDOG-testeistä Ylen Ymmärrä koiraasi -sarjasta: <https://areena.yle.fi/1-50961103>

Nykyisen puolivuotiaan pentuni valitsin täysin vanhempien testitulosten perusteella.

Katriina Tiira

Mitä testissä tapahtuu?

Kuvissa seurataan vaihe vaiheelta SmartDOG KOGNITIO -testin kulkua. Kyseessä on laajin saatavilla oleva testipaketti, jota suositellaan aikuisen koiran ensimmäiseksi testiksi. Testin kesto on noin 1,5 tuntia.

Jokainen SmartDOG-testi alkaa välittömästi siitä, kun koira tulee sisään. Validoidulla asteikolla (1–7) arvioidaan sen sosiaalisuutta, eli miten se suhtautuu vieraaseen ihmiseen.

Seuraavaksi koira lasketaan vapaaksi, ja se onkin testitilassa vapaana koko testin ajan. Koiran kaulaan laitetaan FitBark-aktiivisuusmittari, ja koira saa lähteä tutustumaan ympäristöön sillä aikaa, kun omistaja täyttää papereita.

Koiran tulee olla kiinnostunut joko ruoasta tai leluista, jotta se voidaan testata.

Testin jälkeen koiran omistaja saa sähköpostiinsa testiajan laatiman perusteellisen testiraportin sekä pääsyn tietokantaan, jossa omistaja voi verrata oman koiran tulosta sekä rodun keskiarvoon että kaikkien rotujen yhteenlaskettuun keskiarvoon.

1 Ensimmäinen varsinainen testi on **synteritesti**, joka mittaa koiran itsehillintää/impulsiivisuutta. Uusin tutkimustieto aineistosta kertoo, että testi mittaa sitä sangen luotettavasti ja tulos vertautuu koiran käytökseen arjessa. Näyttäisi myös, että koska rodut eroavat näiden ominaisuuksien suhteen voimakkaasti toisistaan, itsehillintä ja impulsiivisuus ovat myös voimakkaasti periytyviä. Monissa koiran työtehtävissä impulsiivisuus koetaan eduksi, arjen sujuvuudessa taas korostuu itsehillinnän merkitys.

2 Toinen osio on **eleet-osio**, joka kestää varsin pitkään ja toistoja on paljon. Siinä katsotaan, kuinka hyvin koira ymmärtää, mistä astiasta löytyy herkku, kun testaa vihjaa asiasta kädellä, jalalla ja katseella. Osio siis yksinkertaisesti mittaa elekielen ymmärtämistä, ja rotujen välillä on siinä selkeitä eroja. Erityisesti paimenkoirat ovat elekielen lukemisessa taitavia, mutta monista roduista löytyy kerrassaan loistavia yksilöitä. Tämän jälkeen pidetään lyhyt ulkoilutauko.

3 Koiran tauon aikana testaa virittää testitilaan **V-aidan**, ja vuorossa on tilaan liittyvä ongelmanratkaisutehtävä. Testi mittaa tilaan liittyvää ongelmanratkaisua. Uusin tutkimustieto paljastaa, että impulsiiviset koirat ratkaisevat tämän nopeasti, vaikka aikaisemmin tutkijat oletivat toisin. Osalta koirista tehtävä jää ratkai-

sematta, vaikka ne ymmärtäisivätkin lähteä kiertämään aita, ja osa päättyy pyytämään ihmiseltä apua. Tässäkin osiossa rotujen välillä löytyy eroja, ja testikäytös heijastuu tutkimustulosten perusteella voimakkaasti koiran arkeen.

4 **Mahdoton tehtävä** on testin osioista tutkituin, ja se on kehitetty jo 1990-luvulla. Aluksi koiralle annetaan rasia, joka sisältää herkkua/lelun ja aukeaa helposti. Sen jälkeen rasia suljetaan eikä koiralla ole enää mahdollisuutta saada rasiaa auki. Kahden seuraavan minuutin aikana seurataan, kuinka paljon koira tekee itsenäistä työtä, kuinka paljon se pyytää ihmiseltä apua rasian avaamiseen ja jättääkö se kenties tehtävän kesken. Tutkimuksissa koiran käytöksellä tässä tehtävässä on havaittu kohtalaisen korkeaa periytymisaste. Osa roduista tukeutuu tehtävässä hyvin voimakkaasti ihmiseen, ja näillä koirilla on arjessa parempi koulutettavuus ja vähemmän hallintaongelmia.

5 **Looginen päättely** on testiosioista ehdottomasti vaikein. Koiran tulee poissulkemalla päätellä herkun sijainti kuppien alla. Tehtävän ratkaisseet oppivat arjessa nopeammin. Tässä osiossa moni koirista jäätyy eikä halua valita, vaikka virheestä ei tietenkään rangaista ja herkunkin koira saa. Testissä saattaa paljastua koiran tunnollisuuspiirrettä.

6 **Huijauksessa** testataan, onko koira helposti eleillä huijattavissa, kun testaa laittaa herkun toiseen astiaan ja osoittaa toista, tyhjää astiaa. huijattavissa. Toiset koirat luottavat enemmän ihmisen eleisiin kuin silmiinsä. Myös tässä osiossa on rotukohtaisia eroja ja se korreloi eleiden lukukyvyn kanssa.

7 **Muistitehtävässä** on lähekkäin kolme samanlaista muistipaikkaa. Herkku laitetaan vuorotellen aina yhteen paikkaan. Koira odottaa hetken aikaa näköesteen takana ja sen jälkeen katsotaan, muistaako se herkun paikan. Toistoja on neljä, ja odotusaika pitenee kerta kerralta aina 2,5 minuuttiin asti.

8 Viimeinen osio mittaa **mallioppimista**. Siinä katsotaan, lähteekö koira matkimaan namiautomaatin kanssa sellaista toimintaa, joka hyödyttää sitä itseään. Koiralle näytetään ensin viisi esimerkkiä, joista se saa joka kerralla herkun. Sen jälkeen on koiran vuoro yrittää itse.

